

Sygn. akt I Ns 112/16

POSTANOWIENIE WSTĘPNE

Dnia 10 sierpnia 2016 roku

Sąd Rejonowy w Tomaszowie Lubelskim, Wydział I Cywilny

w składzie następującym

Przewodniczący: Sędzia SR Maciej Cezary Czubak

Protokolant: st. sekr. sąd. Agata Skrzypczuk

po rozpoznaniu w dniu 10 sierpnia 2016 roku w Tomaszowie Lubelskim

na rozprawie

sprawy z wniosku A. W. (PESEL: (...))

z udziałem Z. W. (PESEL:(...)), P. W. (PESEL:(...)), G. M., E. Ż.

o dział spadku po H. W. i podział majątku dorobkowego H. W. i Z. W. po ustaniu wspólności majątkowej

postanawia:

ustalić, że w skład spadku po H. W., zmarłym w dniu 19 lutego 1994 roku w T., ostatnio stale zamieszkałym w W. oraz w skład majątku dorobkowego H. W. i Z. W. po ustaniu wspólności majątkowej wchodzi:

I. prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...) o łącznej powierzchni 2,06ha położonej w P., gmina Ł., województwo (...), objętej aktem własności ziemi z dnia 20 czerwca 1978r. nr (...);

II. prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...) o łącznej powierzchni 0,83ha położonej w W., gmina Ł., województwo (...), objętej aktem własności ziemi z dnia 22 stycznia 1975r. nr (...);

III. prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...) o łącznej powierzchni 4,65ha położonej we wsi M., gmina Ł., województwo (...), objętej aktem własności ziemi z dnia 14 maja 1974r. nr (...);

IV. ruchomości w postaci: pługu, gryfu, kosiarki, przetrząsarki do siana, rozrzutnika do obornika, ładowcza, dwóch przyczep, kopaczki do ziemniaków.

Sygn. akt I Ns 112/16

UZASADNIENIE

postanowienia wstępnego z dnia 10 sierpnia 2016r.

W dniu 29 stycznia 2016 roku A. W. złożyła do tegoż Sądu wnioski o dział spadku po H. W. i podział majątku dorobkowego H. W. i Z. W. w skład, którego wchodzi:

1. działki gruntu położone w W., gmina Ł., oznaczone w ewidencji gruntów numerami: (...) - o pow. 0,2200 ha, (...) - o pow. 0,24 ha, (...) o pow. 0,2000 ha;

2. działki gruntu położone w W., gmina Ł., oznaczone w ewidencji gruntów numerami: (...) - o pow. 0,5200 ha, (...) - o pow. 0,46 ha, (...) o pow. 0,4700 ha, (...) - o pow. 0,3600 ha, (...) - o pow. 0,2300 ha, (...) - o pow. 1,600 ha, (...) - o pow. 1,2000 ha, (...) - o pow. 1,1500 ha, (...) - o pow. 0,6600 ha, (...) - o pow. 0,4500 ha;
3. działki gruntu położone w P., gmina Ł., oznaczone w ewidencji gruntów numerami (...) - o pow. 1,3900 ha, (...) - o pow. 0,6200 ha, (...) - o pow. 0,0500 ha;
4. działki gruntu położone w M., gmina Ł., o numerach ewidencyjnych: (...)i łącznej powierzchni 4,65ha;
5. ruchomości w postaci: pługu, gryfu, kosiarki, przetrząsarki do siana, rozrzutnika do obornika, ładowca, dwóch przyczep, kopaczki do ziemniaków (k.2- wniosek).

Uzasadniając swoje żądanie A. W. podała, iż wszystkie wymienione we wniosku nieruchomości i ruchomości wchodziły w skład majątku dorobkowego małżonków H. W. i Z. W.. Wymienione osoby pozostawały w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej. Jak dalej wskazała wnioskodawczyni H. W. zmarł 19 lutego 1994 roku, a spadek po nim wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym nabyli: Z. W. (żona spadkodawcy) oraz jego dzieci: P. W., G. M. oraz G. W., po 1/4 części każde z nich. Z kolei G. W. zmarł 13 września 2012 roku, a spadek po nim całości nabyła wnioskodawczyni – A. W. (k.3 – uzasadnienie).

Uczestnik P. W. co do zasady przyłączył się do wniosku, kwestionując przy tym jednak prawo wnioskodawczyni do nieruchomości o łącznej powierzchni 5,49 składającej się z działek oznaczonych w ewidencji geodezyjnej numerami: (...)Według wnioskodawcy umowa przekazania gospodarstwa rolnego z dnia 24 lipca 1981 roku na podstawie, której A. Ż. przekazała na rzecz H. W. i Z. W. gospodarstwo rolne w skład, którego wchodziły w/w działki gruntu jest nieważna w całości (k.54-57 pismo z dnia 06 sierpnia 2016 roku).

Uczestnicy: Z. W. oraz E. Ż. również popierali przeprowadzenie działu spadku wraz z podziałem majątku dorobkowego, oświadczając przy tym, że popierają wszelkie wnioski i stanowiska prezentowane w sprawie przez P. W. (k.38,39).

Uczestniczka G. M. nie zajęła stanowiska w sprawie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

H. W. i Z. W. pozostawali w związku małżeńskim, umów majątkowych nie zawierali (okoliczność bezsporna). W trakcie małżeństwa nabyli ze środków pochodzących z majątku wspólnego:

- prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...) o łącznej powierzchni 2,06ha położonej w P., gmina Ł., województwo (...),
- prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...)o łącznej powierzchni 0,83ha położonej w W., gmina Ł., województwo (...);
- prawo własności nieruchomości rolnej składającej się z działek oznaczonych w ewidencji gruntów numerami: (...)o łącznej powierzchni 4,65ha położonej we wsi M., gmina Ł., województwo (...);
- ruchomości w postaci: pługu, gryfu, kosiarki, przetrząsarki do siana, rozrzutnika do obornika, ładowca, dwóch przyczep, kopaczki do ziemniaków.

Dowody: akty własności ziemi: k.4,5,6,50, wypis z rejestru gruntów – k.46,

H. W. zmarł 19 lutego 1994 roku, a spadek po nim wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym nabyli: Z. W. (żona spadkodawcy) oraz jego dzieci: P. W., G. M. oraz G. W., po 1/4 części każde z nich.

Dowód: postanowienie sądu z dnia 27 maja 2014 roku – k.10.

G. W. zmarł 13 września 2012 roku, a spadek po nim całości nabyła wnioskodawczyni – A. W..

Dowód: postanowienie sądu z dnia 11 lutego 2013 roku –k.9.

Rodzicami uczestników postępowania: Z. W. oraz E. Ż. są P. Ż. oraz A. Ż.. W skład majątku wspólnego tych ostatnich osób wchodzi działki gruntu położone w W., gmina Ł., oznaczone w ewidencji gruntów numerami: (...) oraz (...) o łącznej powierzchni 5,49 ha.

Dowód: akt własności ziemi – k.7.

P. Ż. zmarł dnia 29 grudnia 1977 roku w W., a spadek wraz z wchodzącym w jego skład gospodarstwem rolnym nabyli: jego żona - A. Ż. oraz dzieci: Z. W. i E. Ż., po 1/3 części każde z nich.

Dowód: postanowienie z dnia 02 listopada 2015 roku – k.18.

Na podstawie umowy przekazania posiadania i własności gospodarstwa rolnego z dnia 24 lipca 1981 roku zawartej przed Naczelnikiem Gminy w Ł. A. Ż. przeniosła na rzecz H. W. i Z. W. prawo własności nieruchomości rolnych o łącznej powierzchni 5,49 ha, składających się z działek oznaczonych numerami ewidencyjnymi: (...) oraz (...), położonych w W., gmina Ł.

Dowód: umowa przekazania posiadania i własności gospodarstwa rolnego z dnia 24 lipca 1981 roku – k.8-8v.

Przeniesienie posiadania i własności gospodarstwa rolnego na mocy w/w umowy przekazania gospodarstwa rolnego nastąpiło bez zgody E. Ż. (okoliczność bezsporna).

A. Ż. zmarła dnia 22 kwietnia 2005 roku w W., a spadek po niej nabyły jej dzieci, a jednocześnie uczestnicy postępowania: Z. W. oraz E. Ż., po 1/2 części każde z nich.

Dowód: postanowienie sądu z dnia 12 lipca 2016 roku- k.15 akt I Ns 858/16.

Powyższy stan faktyczny, poza okolicznościami bezspornymi, Sąd ustalił w oparciu o powołane powyżej dokumenty. Autentyczność i rzetelność sporządzenia wyżej wymienionych dokumentów nie była kwestionowana przez strony postępowania. Poza tym dokumenty te są dokumentami urzędowymi, stąd też ich wiarygodność nie nasuwa zdaniem Sądu żadnych zastrzeżeń. Nie było przy tym sporu pomiędzy stronami postępowania, że w skład majątku wspólnego H. W. oraz Z. W. wchodzi ruchomości w postaci: plugu, gryfu, kosiarki, przetrząsarki do siana, rozrzutnika do obornika, ładowacza, dwóch przyczep, kopaczki do ziemniaków.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 685 k.p.c. sąd wydaje postanowienie wstępne, gdy między uczestnikami postępowania dojdzie do sporu o to, czy dany przedmiot należy do majątku wspólnego.

Należy przy tym podkreślić, że wydanie postanowienia wstępnego jest uprawnieniem sądu, a nie obowiązkiem. Postanowienie wstępne może zostać wydane z urzędu lub na wniosek uczestnika postępowania.

Sąd nie jest związany wnioskiem o wydanie postanowienia wstępnego. Może wydać postanowienie wstępne, jeżeli przemawiają za tym względy celowości związane w szczególności z zakresem przyszłego postępowania dowodowego, potrzebą uniknięcia sytuacji, w której Skarb Państwa zostanie narażony na pokrycie nieuzasadnionych wydatków, czy też sytuacji, w której uczestnicy zostaną narażeni na pokrycie nieuzasadnionych kosztów.

Spór w niniejszej sprawie w zakresie ustalenia składu majątku wchodzącego w skład majątku wspólnego H. W. i Z. W. oraz w skład spadku po H. W., dotyczył jedynie nieruchomości będących przedmiotem umowy przekazania posiadania i własności gospodarstwa rolnego z dnia 24 lipca 1981 roku, zawartej przed Naczelnikiem Gminy w (...).

Według stanowiska wnioskodawczynie wskazana umowa była ważna, pomimo braku zgody drugiego małżonka na jej zawarcie, gdyż zaistniała przesłanka z art. 44 pkt 1 ustawy z dnia 27 października 1977 roku o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140).

Pogląd wnioskodawczynie jest błędny.

Po pierwsze cytowany przez nią wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 30 grudnia 2015 roku, sygn. akt I ACa 899/15, dotyczył odmiennego stanu faktycznego i prawnego niż występujący w niniejszej sprawie.

W sprawie na tle której został wydany w/w wyrok doszło bowiem do przekazania gospodarstwa rolnego przez jednego z małżonków bez zgody drugiego, ale za życia tego ostatniego.

Poza tym wnioskodawczynie błędnie interpretuje przepis art. 44 ustawy z dnia z dnia 27 października 1977 roku o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin. W istocie bowiem przepis ten sankcjonuje przeniesienie własności gospodarstwa rolnego w trybie przepisów w/w ustawy bez zgody drugiego małżonka, jeżeli zaistnieje jedna z przesłanek w nim wskazanych odnosząca się do małżonka niebędącego stroną umowy przekazania gospodarstwa rolnego, a nie jak to twierdzi wnioskodawczynie dotycząca małżonka, który był stroną przedmiotowej umowy.

Na tle niniejszego stanu faktycznego z żadną z sytuacji wskazanych w art. 44 ustawy z dnia z dnia 27 października 1977 roku nie może mieć zastosowania, gdyż przekazanie własności gospodarstwa rolnego przez A. Ż. nastąpiło nie za życia P. Ż., ale już po jego śmierci.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego panuje natomiast jednolity pogląd, zgodnie z którym umowa przekazania przez jednego z współwłaścicieli następcy posiadania oraz własności gospodarstwa rolnego, stanowiącego współwłasność w częściach ułamkowych, sporządzona przez naczelnika gminy w trybie art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym oraz innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin (Dz. U. Nr 32, poz. 140), jest nieważna w całości, jeżeli na przekazanie nie wyrazili zgody pozostali współwłaściciele tego gospodarstwa (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1989r., III CZP OSNC 1990/1/7).

Umowa przekazania gospodarstwa rolnego następcy, sporządzona na piśmie przez naczelnika gminy (art. 52 ust. 1 ustawy), jest przy tym czynnością o charakterze cywilnoprawnym. Oznacza to, że jeśli ustawa z dnia 27 października 1977 r. nie stanowi inaczej, do umowy przekazania gospodarstwa rolnego następcy stosuje się przepisy prawa cywilnego dotyczące zarówno czynności prawnych, jak i zarządu rzeczą wspólną. Przepisy kodeksu cywilnego normujące zarząd rzeczą wspólną (art. 199, 1035, 1059 k.c., art. 46 k.r.o.) warunkują zaś skuteczność rozporządzenia rzeczą wspólną - a więc i przekazania przez jednego ze współwłaścicieli własności gospodarstwa rolnego następcy - od zgody pozostałych współwłaścicieli, wyrażonej, w miarę możliwości, nie później aniżeli w chwili zawierania umowy wobec naczelnika gminy. Oznacza to, że przekazanie gospodarstwa rolnego przez osobę legitymującą się udziałem we współwłasności, na własność następcy bez zgody pozostałych współwłaścicieli (zastępujące ją zezwolenie sądu - zd. 2 art. 199 k.c.), byłoby czynnością prawną dotkniętą nieważnością (art. 58 § 1 k.c.). W dodatku nie jest możliwe w takiej sytuacji zastosowanie § 3 art. 58 k.c. Zgodnie bowiem z art. 46 wyżej cytowanej ustawy z dnia 27 października 1977 roku. umowa, w której rolnik przekazał następcy jedynie część gospodarstwa rolnego, jest nieważna (zob. uzasadnienia: uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 1989r., III CZP OSNC 1990/1/7 oraz wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2003 roku, III CKN 1451/00, LEX nr 583838).

Sąd Rejonowy w pełni akceptuje powyższy pogląd.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania prawne należy więc stwierdzić, że umowa przekazania posiadania i własności gospodarstwa rolnego z dnia 24 lipca 1981 roku zawarta przed Naczelnikiem Gminy w (...) pomiędzy z jednej strony A. Ż. oraz z drugiej strony małżeństwem: Z. i H. W. jest nieważna w całości. Nieruchomości rolne, które były przedmiotem tej ostatniej umowy nie weszły więc w skład majątku wspólnego: Z. W. oraz H. W., a w konsekwencji także w skład spadku po H. W.. Działki te w wyniku spadkobrania należą do majątków osobistych: Z. W. oraz E. Ż. (art. 33 pkt 2 k.r.i.o.). Do zniesienia zaś wspólności majątkowej jaka powstała w wyniku oddziedziczonego po P. Ż. i A. Ż. majątku, konieczne jest zainicjowanie odrębnego postępowania o dział spadku po w/w osobach.

Dalsze postępowania działowe w niniejszej sprawie będzie więc dotyczyć działek oraz ruchomości wskazanych w sentencji postanowienia wstępnego. Jedynie więc w stosunku do tych składników majątkowych, strony będą uprawnione zgłaszać roszczenia uboczne z art. 686 k.p.c.

Sąd Rejonowy podziela przy tym pogląd zgodnie, z którym, gdy z mocy przepisu szczególnego sąd w pewnym zakresie orzeka z urzędu, w sentencji postanowienia działowego zamieszcza jedynie rozstrzygnięcia pozytywne i to także wtedy, gdy uczestnik postępowania zgłosił wniosek o rozstrzygnięcie spornego zagadnienia, np. przynależności danego przedmiotu do dzielonej masy majątkowej. Jeżeli sąd taki wniosek, leżący w zakresie kwestii rozstrzyganych z urzędu, rozstrzygnął w inny sposób niż zgłoszony we wniosku, nie zamieszcza negatywnego rozstrzygnięcia w postanowieniu, a jedynie omawia je w uzasadnieniu postanowienia. Oznacza to, że wniosek w całości lub części nie został uwzględniony (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 września 1969 r., III CZP 70/69).

Z tych względów, Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia wstępnego.